

ΤΑ ΠΕΡΙΕΡΓΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΤΟ ΚΩΝΕΙΟΝ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

Οι αρχαίοι ιατροφιλόσοφοι και η ζωή τους. Ένας φαρμακολόγος, Κώνειον και μηκόνιον. Πώς έθανε ο Σωκράτης. Μιά συνομίλια του με το δήμο. Δάνδερσεν ο πράτης χημικός του Πανεπιστημίου μας και μία ενδιαφέρουσα αφήγησις του. Ένας άφηρημένος πού... τρώνει κώνειον ! κλπ.

ΕΝΑΝ παρὸ οἱ ιατροφιλόσοφοι ἔπαιζαν σπουδαία ἢ τοῦλάχιστον σπουδαιολογῶν ὄρλο στὴν Ἑλλάδα. Ἦσαν οἱ μανδαρίνοι τοῦ Ἐθνους, ἐξοχότερες στὴν πλάσσειν, ἀλλὰ καὶ στὴν «ἐλαφρά» φιλολογία. Ὁ τίτλος τοῦ ιατροφιλόσου φρασοῦταν μὲ σοβαρότητα πλάγι σὸ ὄνομα τους, τὸν ἔφεραν μὲ παμμικὴ ἐξιοπρέπεια οἱ μακάριοι αὐτοὶ ἄνθρωποι, παυχόμενοι οὐ κατὰ μὲ τοὺς ἄλλους πελάτες του; «θαροπνεύει καὶ τὰς Ἑλλανομάδας». Σήμερον ιατροφιλόσοφοι δὲν ὑπάρχουν.

Ἐν τούτοις, πιστοποιῶ τὴν ὑπαρξὴ ἐνὸς φαρμακολοσοφου σὸ φαρμακείον τοῦ ὁποίου κοντὰ στὴ βίβρα μὲ τὰ δηλητήρια φηγοῦνται ὀλίγη βιβλιοθήκη. Πόσα δὲν ἔχει οἱ δαυμόνος αὐτοῦ φίλος ! Ἐγκυκλοπαιδικὸ λεξικὸ εἶνε ἡ μνήμη του. Μαζὶ του μπορεῖ κανεὶς νὰ περάσῃ ἀξέδιολογες ὥρες καὶ νὰ φύγῃ πλουτισμένος μὲ πολυτιμὰς γνώσεις.

Μὰ βραδεία, πού ἡ χινοποικίλη βροχὴ μὰς εἶχε ἀποκλείσει μέσα σὸ φαρμακείον, ὁ πολυμοθὴς ἐπιστῆμης μὰς ἀνέπτυξε ἕνα θέμα περιέργου. Μὰς μίλησε γιὰ τὸ δηλητήριο μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Ἐθναίου ἐπίκου Σωκράτη. Μεγαλειώτατο σύγχρονό τους, τὸ Σωκράτη.

Τὶ ἦταν, ἀλήθεια, τὸ κώνειον ; Οἱ περισσότεροι δὲν ἔχουμε γι' αὐτὸ τὴν παραμυθὴ ἰδέα. Ἄλλ' ὁ φαρμακολόγος εἶχε ἐξαγαγίσει τοὺς ἀρχαίους συγγραφεὶς καὶ μὰς παρέταξε τὰ σχετικὰ κείμενα. Καὶ πρῶτα τὸ Διοσκουρίδην, ὁ ὁποῖος ἀναφέρει δύο γνωστὰ στοὺς προγόνους μὰς δηλητήρια : τὸ κώνειον καὶ τὸ μηκόνιον, δηλαδὴ τὸ χυμὸ τοῦ μήκωνος—τὸ ἰαρινοῦ. Αὐτὰ ἔδινονταν ἀνακατωμένα μὲ κρασί, τὸ ὁποῖον βοηθεῖ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δηλητηρίου.

Ὁ Πλάτων ἀναφέρει ὅτι μερικὸι μακροῦδες τῆς ἐποχῆς του, γιὰ νὰ μποροῦσαν νὰ ρουφήξουν περισσότερες μιάς, ἔφραγαν καὶ λιγὰς κώνειον, ὁμοίως ὅμοιως, καὶ νὰ ἐξουδετεροῦσαν τὴ φαρμακικὴ ἰπίδραση τοῦ κωνείου, ἀρχίζαν γενναίως κρασοποσία ! Συμπέρασμα : τὸ κρασί, σὲ μικρὴ δόσι, αὐξάνει τὴ δηλητηριώδη δύναμιν τοῦ κωνείου καὶ τοῦ μηκόνιου, σὲ πολὺ μεγάλη δόσις δόσις ἐξουδετερώνει τὴ δύναμιν αὐτῆ. Ἰατροὶ ὡς τόσο καὶ ἄλλο ἀντίδοτο ἐναντίον τῆς δηλητηριώσεως γνωστὸ στοὺς ἀρχαίους, ὅπως ἀναφέρει ὁ Ἄθηναιος : τὸ σπῆγανον, ὁ σημερινὸς ἀπῆγανος μὲ τ' ὄνομα τοῦ ὁποίου ἐξορίζεται ὁ ἑλληνικὸς λαὸς τ' ἀνεπιθύμητα. «Ἐρμιασμένο γάλα μὲ τὸν ἀπῆγανόν !»

Στὴν Ἡράκλειαν τοῦ Πόντου ὑπῆρχε κώνειον ἕνας τύραννος, ὁ ὁποῖος εἶχε βαλθεὶ νὰ «ἐκκαθαρίσῃ τὴν κατάστασιν», ὅπως ἔλεγε. Ἐκάλεισε λοιπὸν σὸ σπῆγανόν τοῦ ὁποίου πολίτες ἐνόμιζε ἀχθροῦς τῆς τυραννίας του, τοὺς ἔθναε τροπικὴ γιὰ ν' ἀποκομίσῃ καθεὺν ὑποψία τους, π' ἀπάνω σὸ γλέντι τοὺς ἔθναε ἕνα κρασί μετὰ τὸ ὁποῖον οἱ Ποντοηρακλειώτες ἐταξιδεύσαν σὴ λίμνη Ἄχερουσία. Ἦσαν μὰ μέθοδος τὴν ὁποῖαν, ὅσοι ἀπὸ ἀπῶνες, ἀμυμήθησαν ὁ Σουλτάνος τῆς Τουρκίας, πού ἔθναε τὸν περιφνημὸ καφρὸ στοὺς ἀνεπιθύμητους τῆς ἐποχῆς των. Ὁ Τύραννος τῆς Ἡράκλειας, εἶχε σκοπὸ νὰ συνεχίσῃ τὸ ἐξουστῆμα τὸν ὄρημα του, ἀλλὰ οἱ Ποντοηρακλειώτες ἀκατόλαβαν τὸ μυστικὸν κ' ἔπειραν τὴς προφιλῆεις τους. Ὅλοι οἱ πολίτες, πρὶν βγοῦν τὸ κρασί σὸ τὰ σπῆγανόν, ἔφραγαν λιγὸ ἀπῆγανον κ' ἔτσι ὁ Τύραννος ἐξέθνε ἀδικα τὸ κρασί του.

Οἱ Ἄθηναιοι ὄρισαν γὰ τοὺς καταδικασμένους εἰς θάνατον, τὸ κώνειον. Ἄλλοι ὅμοιως σύγχρονό τους, οἱ Κεῖοι, ἐχρησιμοποιοῦσαν γιὰ τὸν ἴδιο φοβερὸ σκοπὸ τὸ μηκόνιον. Στὴν Κέα (τὴν ὁποῖαν ὕστερ' ἀπὸ τὸσοὺς αἰῶνες ἀπῆθανε ὁ μακροῖτης Τίμος Δεσπότης μὲ τὸ «Τζιάνικο Ραβαῖα» του) ὑπῆρχε ἔθμο γὰ... ἐξουστῆσαν τοὺς γέροντες. Πέρα ἀπὸ μὰ ἀρισμένη ἡλιμία, οἱ γέροι ὄφειλαν νὰ πιῶν τὸ τελευταῖο ποτηριὸν τους καὶ νὰ πῶν καλὰ τους, παραχρῆστον τὸν ἔθμο τους στοὺς νέους. Ἀπαράλλαχτα ὅπως κάνουν σήμερα οἱ ἄγριοι

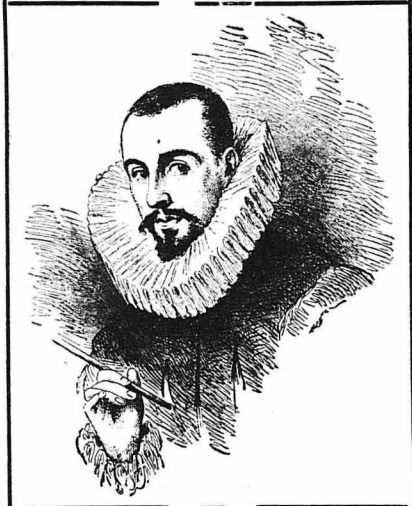
Παπούσι, μὲ τὴ διαφορὰ ὅτι αὐτοὶ σκοτώνουν τοὺς γέροντες τους μὲ ῥόπαλο, τοὺς βάζουν μερικὰς ἡμέρας σὸ νερὸ νὰ μαλακώσουν κ' ἔπειτα τοὺς τρώνει !

Ἄς ἔρθωμε τώρα καὶ σὸ θάνατον τοῦ Σωκράτους. Ἀπὸ τ' ἀναφερόμενα ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος στον Φαῖδωνα, τὸ κώνειον ἦταν σὲ στερεὰ κατάστασιν, τριβόταν ὄμοιως, εὐκόλο. Ὁ δήμιος τὸ ἔφραγε μετρίως καὶ «ἐνώσας οἶνον, ἔθναε πεινῶν». Ὁ θάνατος ἀπὸ κώνειον ἦταν ἡσυχος, χωρὶς ἀόνησις, ἔθναε πεινῶν. Ὁ θάνατος ἀπὸ κώνειον ἦταν ἡσυχος, χωρὶς ἀόνησις, ἔθναε πεινῶν. Ὁ θάνατος ἀπὸ κώνειον ἦταν ἡσυχος, χωρὶς ἀόνησις, ἔθναε πεινῶν.

Ὅταν ὁ δήμιος ἐμπήκε στὴ φιλοσοφὴ φέρνοντας τὴν τρομερὰν κύλιαν—τὸ ποτήριον τοῦ θανάτου—ὁ Σωκράτης μὲ τὴν ὑπέροχην ἐκείνην φιλοσοφικὴν ἀταραξίαν του, τὸν ἔρωτησε τί πρόκειναι νὰ κῆν ἀφοῦ πῆ τὸ περιεχόμενον.

- Νὰ περιμένῃ ὡς ὅτου αἰσθανθῆς νὰ σοῦ βαρύνουν τὰ σκέλη, ἀπήνησαν ὁ ἄλλος.
- Καὶ ἔπειτα ;
- Ἐπειτα νὰ πλοιάσῃς καὶ νὰ περιμένῃς τὸ θάνατον.
- Ἐπιτρέπεται νὰ κῆν καὶ σπονδῆ ;
- Ὅχι ! Τρίβουμε μόνον τὴν ἀπαρτίτη δόσι, γιὰ τὸ κώνειον στοιχίζει πολὺ, ὁ Σωκράτης, καὶ τὸ ταμεῖο τῆς Ἀθηναϊκῆς Πολιτείας εἶνε φτωχὸ !

Ἡ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΜΑΣ

Ὁ Μίγας Ἑλληνοζωγράφος Δομένιος Θεοτοκόπουλος (Ἐλ-Γκρέκο)

Τὸ κώνειον δὲν εἶχε κατὰ γένει. Ἡ θανατικὴ ποινὴ ἐξετελεῖτο στὴν ἀρχαία ἐποχὴ χωρὶς πόνο καὶ φρικώδεις θεαματικότητες. Ὅτε τουφεκισμοὶ, οὕτε καμινάδες. Κ' ἔτσι, ὁ μέγιστος ἀπὸ τοὺς φιλοσοφούς ἦταν τὸ μοιραῖο ποτήριον τοῦ ἀτόφου. «Ἐν ἐπιφύκῃ θεὶ τελευταῖα» εἶπε, κ' ἔθναε ὑπῆκος, ἀσκησασθὴ μὲ τὴν χλαμύδα ὡς ὅτου ἦθε ὁ λυτρωτὴς θάνατος...

Οἱ μεταγενέστεροι ἐπιστῆμονες ἀναφέρουν ἄλλα συμπτώματα δηλητηριάσεως διὰ κωνείου. Ὁ κρῶτος πού ἀδιδαξε χημείον σὸ Ἐθνικὸν μὰς Πανεπιστήμιον καθηγητῆς Ἐνοφῶν Ἀνδρῶν δηλοῦσαν ἕνα περιέργου γεγονός : Κάποτε ἔθναε ἄνθρωπον τοῦ Ἰατροσυμβουλίου ἕνα ὑποκρίνον φαρμακοποιὸ. Ἐπάνω σὸ κρασεῖν ὑπῆρχαν διάφορα φάρμακα καὶ μαζὶ μὲ αὐτὰ μὰ ποσότητα κωνείου. Ὁ φαρμακοποιὸς ἔπῃρε ἀρκετὸ ἀπὸ τὸ κώνειον καὶ ἀφηρημένους ἀρχισ νὰ τὸ μασσῇ. Ἐτσι ἔφραγε ἀρκετὸ ποσότητα.

Ἄν τ' ἔσπευ ἀπὸ λίγο ἐνοιώσε ἔρασι σὸ πρόσωπον καὶ εἶλε τὸ κεφάλι. Οἱ περισσότεροι ἔθναε ἀπορηθῆσαν. Τὸν ἔθναε σ' ἕνα ἄματι καὶ τὸν ἔθναε ἀπὸ τὸ κεφάλι του. Ἐν ἄλλοι ὅμοιως πετόχτηκε ἀπὸ τὸ κεφάλι σὸ ὄνομα τὸν ἔθναε ἔρασι καὶ ἀρχισ νὰ γυρίζῃ γύρω γύρω ἀπὸ ἕνα τραπέζι, ὡς ὅτου πέρασε ἡ ἐνέργεια τοῦ δηλητηρίου.

Ἄν τὸ ἐπεσόδιον αὐτὸ εἶνε ἀληθινὸ, ὁ ποδεικνύεται ἡ ἐτυμολογία τῆς λέξεως κώνειον, γιὰ τὸ Γαληνὸν, «κωνῶν» σημαίνει «κυκλικὸς στρέφεται». Οἱ ἀρχαῖοι τὸν ἔθναε ἀπὸ τὸ κεφάλι, γιὰ τὸν Γαληνὸν, καὶ τὸ Μεγαρικόν.

Ὁ ἀρχαῖος ιατροφιλόσοφος διέφρανε τρία εἶδη κωνείου : τὸ Κρητικόν, τὸ Ἀστικόν, καὶ τὸ Μεγαρικόν.

Μὲ κώνειον ἠτοκοντόνησε σὸν Πέρον καὶ ὁ ρήτωρ Δημοσθένης, ὅταν διαταγῇ νὰ τὸν συλλάβουν. Ὁ Δημοσθένης ἀποτιμήθησε νὰ πεθάνῃ, κ' ἔρωτησε τὸ φαρμακερὸ ὕγρον πού εἶχε πάντοτε σὸ μασσοῦ σὸ πονδολοφῶρον του.

Καὶ ὁ σοφὸς φίλος μου, ὁ φαρμακολόγος ἔθναε τὸ ἐπιστημονικὸν του συμπέρασμα : Τὸ δηλητήριο μὲ τὸ ὄνομα ἔθανάταναν οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνοζωγράφους ἦσαν σπῆγανον ἀπὸ κώνειον, μηκόνιον καὶ θριδακίνην.

Στέφ. Δάφνης